

PREDHOVOR

Jazykovedný časopis po dvoch rokoch opäť prichádza so špeciálnym číslom príspevkov z medzinárodnej konferencie SLOVKO 2025. Príspevky z tohtoročnej konferencie sú venované širokému spektru aktuálnych otázok európskej korpusovej lingvistiky, budovaniu a anotácii jazykových korpusov a počítačovému spracovaniu prirodzeného jazyka, tvorbe a využitiu jazykových zdrojov a digitálnych humanitných vied. V týchto oblastiach sme aj naďalej svedkami nielen prudkého technologického rozvoja, ktorý poskytuje rámec a impulz pre lingvistický výskum, ale zároveň aj plodného kombinovania metód, skutočnej interdisciplinárnej „križovatky“. Jedným z kľúčových slov tohtoročnej konferencie by mohla byť kreativita a jej rôzne podoby a súvislosti. A to jednak tvorivý princíp v samotnom jazyku, alebo tvorivé hľadanie ciest k jeho poznávaniu. V príspevkoch tohto čísla sa zrkadlí široké spektrum takejto poznávanej i poznávajúcej tvorivosti. Či už ide o skúmanie kreatívneho využívania farieb v poézii či kreatívny rozmer konštrukcií a ďalších abstraktných jazykových štruktúr. Tvorivosť si tiež vyžaduje rozširovanie možností spracovania a anotácie čoraz širšieho spektra textov, a prirodzene aj prekryv jazykovedy a možností umelej inteligencie. Bez tvorivosti sa nezaobíde ani spracovanie lexiky a rozvoj humanitných vied v 21. storočí. V kontexte narastajúcej dostupnosti digitálnych textových dát a technologického pokroku v oblasti spracovania prirodzeného jazyka sa teda otvárajú nové možnosti analýzy jazykových dát a javov, ktoré presahujú rámce tradičnej deskriptívnej lingvistiky. Ako ukazujú príspevky v špeciálnom čísle Jazykovedného časopisu, korpusová lingvistika už dávno prekročila rámec čisto lingvistického skúmania. Jej presah do oblastí ako matematická lingvistika, digitálne humanitné vedy, informatika, pedagogika či mediálne a komunikačné sféry potvrdzuje, že ide o disciplínu, ktorá dokáže prepájať rôznorodé výskumné tradície a zároveň ponúkať nové nástroje na analýzu jazykových javov. V kontexte narastajúceho množstva textových dát a vývoja jazykových technológií, okrem iného v podobe skokového rozvoja generatívnej umelej inteligencie, sa tak otvárajú nové možnosti, ako skúmať prepojenie významu, formy a funkcie jazyka v jeho prirodzenom prostredí.

Publikované príspevky **13. ročníka medzinárodnej konferencie SLOVKO 2025** reflektujú metodologickú rozmanitosť korpusového výskumu – od návrhu a tvorby špecializovaných korpusov, cez analýzu korpusových dát či otázky reprezentatívnosti, anotácie, automatizácie spracovania a využitia korpusov v empirickom výskume, až po aplikácie v oblasti automatizovaného spracovania textu, strojového učenia, jazykového modelovania a vývoja jazykových nástrojov. Autori prístupujú k skúmaniu jazyka na jednej strane s dôrazom na presnosť, reprodukovateľnosť

a interdisciplinárne prepojenie lingvistiky s informatikou – čo umožňuje efektívne modelovanie jazykových javov a vývoj nástrojov pre spracovanie textových dát vo veľkom rozsahu. Na druhej strane kladú dôraz na aktuálne stúpajúci trend prepájania korpusovej lingvistiky s jazykovým vzdelávaním a prekladom. Autori sa pohybujú naprieč širokým spektrom lingvistických tém často s interdisciplinárnym presahom, čím vytvárajú pestrý obraz súčasného korpusového výskumu. Táto diverzita si však – tak ako bolo na tomto mieste uvedené v čísle s príspevkami z predošlého 12. ročníka konferencie – vyžaduje aj istý jednotiaci rámec, ktorý umožňuje vzájomné porozumenie a kombinovanie prístupov. Tento priestor sa naďalej snažíme vytvoriť prostredníctvom špeciálneho čísla Jazykovedného časopisu, ktoré zároveň reflektuje výsledky medzinárodnej konferencie SLOVKO 2025 a nadväzuje na dlhodobú snahu podporovať vedecký dialóg v oblasti jazykových technológií.

Ďakujeme všetkým autorom za ich odborný prínos, recenzentom za dôsledné posúdenie príspevkov a spolupracovníkom za ich prínos k tvorbe vydania špeciálneho čísla Jazykovedného časopisu. Veríme, že príspevky v tomto čísle čitateľov zaujmú a neponúknu im len fragmentárny pohľad na jednotlivé výskumné otázky, ale načrtnú aj širšie prepojenia medzi korpusovou lingvistikou a rôznymi vednými odbormi, ako aj medzi vedcami pôsobiacimi v príbuzných disciplínach. Zároveň dúfame, že príspevky podnietia diskusiu o metodologických výzvach a perspektívach korpusového výskumu v slovenskom i medzinárodnom kontexte. Prajeme vám podnetné čítanie a inšpiratívne zamyslenie sa nad smerovaním korpusovej lingvistiky v rýchlo sa meniacej dobe digitálneho veku.

Kristína Bobeková a Miroslav Zumrík